

■ Dr Szymon Sikorski,
Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie

Zmiana, czy lekka korekta zielonego kursu?

Polityka energetyczna Unii Europejskiej jest obecnie przedmiotem wielu analiz, wskazujących, że tak silne uzależnienie od dostaw surowców z Rosji oraz półproduktów z Chin było błędne. Działanie takie wydaje się być zgodne z trzecim elementem teorii „czarnego łabędzia” - zwanym „retrospektywną przewidywalnością” [Nassim Taleb „The Black Swan”, 2007] - czyli działaniem, w którym wielu podkreśla: a nie mówiłem? Jednak bardziej zasadnym wydaje się zastosowanie teorii autorstwa Michele Wucker [The Gray Rhino: How to Recognize and Act on the Obvious Dangers We Ignore, 2016]. Według niej „szary nosorożec” - to wysoce prawdopodobne, wpływowe oraz co najważniejsze zaniedbane zagrożenie. Elementem spajającym obie te teorie z sytuacją w Europie staje się fakt systematycznej utraty przewagi technologicznej UE nad resztą świata.

Próba odpowiedzi na postawione w tytule pytanie wymaga spojrzenia na ostatnie zjawiska w szerszej perspektywie czasowej - do czego zachęcam. Z opublikowanego w maju 2022 r. raportu McKinsey Global Institute, wynika, że już w latach 2014-2019, czyli w okresie przedpandemicznej prosperity, duże europejskie firmy rozwijały się o 40% wolniej, niż ich odpowiednicy w USA. Europa inwestowała o 8% mniej, wydając 40% mniej na badania i rozwój niż amerykańskie firmy. Luka technologiczna może w konsekwencji oznaczać od 2 do 4 bilionów euro mniej wartości dodanej wypracowywanej przez europejskie firmy do 2040 r.¹. Warto pamiętać, że jeszcze na początku XXI w. wielu polityków wskazywało, że Europa stanie się liderem pod względem innowacyjności i technologii,

zwiększając swój udział na globalnym rynku. Tymczasem na liście największych podmiotów gospodarczych opublikowanej za 2022 r. w TOP 20 znajdowało się 15 podmiotów amerykańskich, 4 azjatyckie i tylko 1 europejski - na 20. - ostatnim miejscu uplasował się LVMH² - Louis Vuitton Moët Hennessy (Francja), czyli firma modowa (ubrania, torebki, perfumy, zegarki), a nie technologiczna! Może dziwić, że w tym zestawieniu nie ma takich marek jak: BASF, VW, AUDI, BOSCH, PHILIPS, PEUGOT, które powszechnie są wręcz symbolami wielkości. Jak się wydaje powodów tego stanu upatrywać należy w wieloletniej polityce wyprowadzania produkcji z Europy na inne rynki. Miało to w założeniu obniżyć koszty działalności ekonomicznej oraz przyczynić się do redukcji emisji gazów

cieplarnianych na Starym Kontynencie. Tymczasem okazało się, że o ile faktyczna emisja europejska spadła, to o tyle proporcjonalnie wzrosła ta azjatycka. Zasilanie nowo lokalizowanych fabryk zmusiło rząd w Pekinie do rozbudowy systemu energetycznego. Uwzględniając, że uruchomienie nowych mocy wymaga czasu koniecznego do ich budowy, warto w tym miejscu idąc tropami „czarnego łabędzia”, czy „szarego nosorożca” przywołać materiały, które 3 lutego 2021 r. podawał portal „energetyka24.com”, a wynikało z nich, że: „w 2020 r. Chiny oddały do użytku aż 38,4 GW nowych mocy zasilanych węglem. Reuters zauważa, że to ponad 3-krotnie więcej niż reszta świata, która *per saldo* zredukowała wykorzystanie węgla”³. Trzeba przy tym pamiętać, że po redukcji wynikają-

Fot. pixabay.com

cej z wyłączenia przestarzałych bloków energetycznych zdolność netto ChRL zamknęła się wartością 29,8 GW, przy czym reszta świata uruchomiła w tym samym czasie tylko 17,2 GW nowych mocy. 19 października 2021 r. portal „for-sal.pl” przywoływał dane Global Energy Monitor, z których wynikało, iż: „liczba elektrowni węglowych w trakcie budowy i planowanych w Chinach w lipcu 2021 r. to 238 projektów, co odpowiada oczekiwanej mocy 260.017 megawatów”⁴. Działaniem zmierzającym do poprawy bilansu chińskiej emisji miały być hydroelektrownie. Niestety jednak, ze względu na zbyt długi okres eksploatacji, jak podawał portal „wnp.pl” na ponad „98 tys. do wyłączenia planowanych jest około 40 tys. [hydroelektrowni] o łącznej mocy powyżej 50 tys. MW”⁵. Nadzieją na poprawę bilansu energetycznego Państwa Środka miała okazać się „Zapora Trzech Przełomów”. O skali tej największej na świecie fabryki może świadczyć fakt, że jej uruchomienie -

czyli m. in. budowa sztucznego jeziora o długości 630 km - to o 10 km więcej niż odległość z Helu do Zakopanego - spowodowało według obliczeń NASA przesunięcie geograficznych biegunów Ziemi o 2 cm i wydłużenie doby o „0,06 mikrosekundy” - o czym 21 maja 2023 r. informował portal „komputerswiat.pl”⁶. Na ocenę wpływu tej budowli na zmiany klimatu przyjdzie nam jeszcze poczekać. Jedno wydaje się pewne - jeszcze nigdy jedna inwestycja nie wpłynęła tak na całą planetę. Pomimo tych wszystkich działań inwestycyjnych rząd w Pekinie zdecydował się zamknąć ponad 100 fabryk, o czym 30 września 2021 r. informował portal „cire.pl”⁷. Na ile wynikało to z braku energii, a na ile było to działaniem zmierzającym do wywołania globalnej paniki i wzrostu cen nie sposób ocenić.

Niemieckie ciemności

Po decyzji będącej przedmiotem wieloletnich dyskusji, w nocy z 15 na

16 kwietnia 2023 r., nasi zachodni sąsiedzi wyłączyli trzy ostatnie elektrownie atomowe: Isar 2, Emsland i Neckarwestheim 2⁸ i wówczas w poniedziałek 17 kwietnia, po wejściu niemieckiej gospodarki na tory nominalnego obciążenia, rząd federalny stanął przed koniecznością importu 4,7 GW energii. Kupiono ją wówczas we Francji (która jeszcze w 2021 r. wytwarzała 69% energii z atomu⁹) i w Polsce (opartej na „brudnej” energetyce węglowej)¹⁰. Powinniśmy jednak pamiętać, że pomimo deklarowanej niechęci do węgla, według niemieckiego „Federalnego Urzędu Statystycznego w zeszłym roku [2022] z elektrowni węglowych pochodziło 33,3% wytworzonej i wprowadzonej do sieci energii elektrycznej. Rok wcześniej udział ten wynosił 30,2% (...). 60% energii wytworzonej z węgla pochodziło z elektrowni opalanych węglem brunatnym, a 40% - z elektrowni na węgiel kamienny”¹¹. Rysuje się zatem rozbieżność pomiędzy deklaracjami, a rzeczywistością ich realiza-

cji. Oczywiście widać zwiększający się udział OZE w miksie energetycznym, lecz nadal nawet Niemcy w chwilach krytycznych opierają się na stabilnych „niezielonych” źródłach energii własnych lub na imporcie energii. Pozostając jeszcze przy kwestii energetyki węglowej Berlina, warto zaznaczyć, że równolegle z zachęcaniem innych krajów UE do dekarbonizacji - nasi zachodni sąsiedzi w 2022 r. rozpoczęli prace nad uruchomieniem nowej kopalni odkrywkowej węgla brunatnego w okolicach wioski Lützerath, co doprowadziło w styczniu 2023 r., do starć z aktywistami klimatycznymi, o czym obszernie donosiły media¹². Jednak prac nie wstrzymano.

Należy w tym miejscu postawić dwa istotne pytania. Pierwsze dotyczy planów reindustrializacji Europy. Jak jednak uruchomić europejski przemysł bez prądu? Oczywiście koszty powrotu fabryk będą

zaniem dla zielonego transportu okaże się niemiecka propozycja ekoformowania paliw, czyli wzbogacania konwencjonalnego paliwa dodatkami paliw syntetycznych. Technologia uzyskiwania i wykorzystania paliw syntetycznych jest znana i była powszechnie wykorzystana przez III Rzeszę, a po 1945 r. w RPA. Jest jednak bardzo droga alternatywa, ale przy odpowiednich ekopreferencjach może stać się „tania”. To rodzi kolejne pytanie: kto będzie musiał za to zapłacić?

Zmiana kursu Francji

Przez wiele lat Francja była liderem postępu we wprowadzaniu nowych ekologicznych technologii. Dążyła nawet do zbudowania gospodarki bardziej innowacyjnej niż USA. Warto pamiętać, że jak 31 sierpnia 2022 r. informował portal „forumpolskiejgospodarki.pl”

Nawet Niemcy w chwilach krytycznych opierają się na stabilnych „niezielonych” źródłach energii własnych lub na imporcie energii

nie tylko ogromne, lecz i czasochłonne - a to właśnie wobec przerwanych łańcuchów dostaw, tego czasu nam brakuje. Poza tym, jak 15 maja 2022 r. wskazał portal „wyborcza.biz” „będzie drożej, ale bezpieczniej i ekologiczniej”¹³. Temu zagadnieniu wiele miejsca poświęcały także niemieckie media¹⁴. Jednak pierwsze plany reindustrializacji UE podnoszono już prawie 6 lat temu, co więcej, jako przykład mądrej polityki przemysłowej podając Polskę¹⁵ o czym już 16 listopada 2017 r. pisał portal „rp.pl”. Obecnie liderem rozwoju przemysłu stał się nasz sektor zbrojeniowy¹⁶. Jest i drugie pytanie. Jak wobec braku energii zrealizować założenia programu elektromobilności? Zainteresowanych szerszą refleksją nad rachunkiem ciągnionym i humanitarną ceną produkcji samochodów elektrycznych zachęcam do lektury artykułu „Elektromobilność budzi wątpliwości”, który ukazał się na łamach periodyku „Eko Miasto”¹⁷. Być może rozwią-

- rząd francuski dopłacał „nawet 6 tysięcy euro osobom, które decydują się na zakup samochodu napędzanego prądem. Warunkiem jest cena pojazdu, która nie może przekraczać 47 tysięcy euro. Możliwe jest również otrzymanie dopłaty po oddaniu swojego obecnego, spalinowego auta”¹⁸. Trzeba pamiętać, że jeszcze na początku 2023 r. Paryż deklarował poparcie dla programu „Fit for 55”, chociaż jednocześnie w czasie kampanii wyborczej 2022 r., w której prezydent Macron ubiegał się o reelekcję będąc w siedzibie GE Stewam Power, stwierdził: „aby zwiększyć produkcję energii elektrycznej, musimy wznowić we Francji wielką przygodę z cywilną energetyką jądrową, oprócz energii odnawialnej”¹⁹ - o czym 10 lutego 2022 r. donosił „Handelsblatt”. Jak wówczas szacowano oznaczało to gotowość do budowy 14 nowych elektrowni atomowych we Francji. Szerokim echem, zwłaszcza w Niemczech,

odbiła się również decyzja Paryża o wydłużeniu do 50 lat okresu eksploatacji reaktorów, o czym pisał 10 lutego 2022 r. „Die Zeit”²⁰. Chcąc jednak utrzymać poprawne relacje z Brukselą oraz nie dopuścić do kolejnych protestów społecznych - tym razem ekologów - przedstawiał również plan rozbudowy potencjału morskich farm wiatrowych, których do 2050 r. planowano uruchomić 50 o łącznej mocy 40 GW²¹. Niezależnie od deklarowanego poparcia dla działań partii zielonych francuska dyplomacja czyniła wiele zabiegów, aby energetykę atomową zaliczyć do puli źródeł zrównoważonych. Tymczasem 15 maja 2023 r. prezydent Macron nagle zmienił kurs i zaczął podkreślać, że „kolejne normy ekologiczne wprowadzane przez Unię służą przede wszystkim chińskim producentom, którzy dzięki wsparciu własnych władz uzyskali dużą przewagę w produkcji aut elektrycznych, instalacji do produkcji energii wiatrowej, czy słonecznej”²². Ta deklaracja budzi zdziwienie, wskazując jakoby tylko Chiny dotowały zielone technologie, pomijając w tym zakresie, działania Francji, czy innych krajów, jak choćby Norwegii. Chociaż kraj ten uchodzi za lidera pod względem liczby aut elektrycznych, to jak 2 marca 2023 r. podał portal „mojanorwegia.pl”: „działacze stowarzyszeń motoryzacyjnych zwracają uwagę, że ostatnie zmiany prawne zatrzymają rosnącą popularność samochodów elektrycznych w Norwegii. Według danych OFV, liczba zarejestrowanych elbilii spadła z 32 714 w grudniu 2022 r. do 6660 w styczniu 2023 r. Jak zwraca uwagę Rystad Energy - firma analizująca rynek energetyczny - spadek sprzedaży może być jeszcze większy, ponieważ rejestracji mogły podlegać pojazdy kupione przed nowelizacją prawa”²³. Wracając do Francji trzeba pamiętać, że cytowaną deklarację prezydent Macron ogłosił po powrocie z Pekinu, gdzie udał się w towarzystwie Przewodniczącej Komisji Europejskiej. Jak 7 kwietnia 2023 r. zauważył portal „rp.pl”: „Von der Leyen, która w krytycznym wystąpieniu przed

podróżą określiła Chiny jako „represyjne”, w Pekinie wyglądała na osamotnioną, nie była tak oficjalnie witana na lotnisku i nie była zaproszona na niektóre uroczystości państwowe z udziałem Xi i Macrona²⁴. Wiele wskazuje, że powodem takiej zmiany kursu Paryża jest świadomość, że dalsze popieranie restrykcyjnych założeń klimatycznych może doprowadzić do jeszcze głębszego marginalizowania europejskiego przemysłu. Tym bardziej, że z początkiem 2023 r. Francja oficjalnie ogłosiła ograniczanie swojej obecności gospodarczej i militar-

nej w Afryce, o czym w styczniu i lutym br. obszernie donosiły media²⁵. Wielu ekspertów widzi w tym chęć zbliżenia na linii Chiny-Francja (może i Rosja) przeciw USA. Jest to o tyle prawdopodobne, że prezydent Macron wielokrotnie negatywnie wypowiadał się o obecności Stanów w Europie²⁶, głosząc ideę „strategicznej autonomii”²⁷, czym nawiązywał do polityki de Gaulle’a. Pozostaje kwestią otwartą, jak wobec zawieszenia dalszych działań klimatycznych przez Paryż zachowa się Komisja Europejska? Nie jest bowiem tajemnicą, że to właśnie

Emmanuel Macron wysunął kandydaturę Ursuli Von der Leyen na przewodniczącą KE, o czym 19 lipca 2019 r. informował portal „pism.pl”²⁸. Wiele w tej kwestii wyjaśni się w najbliższych miesiącach, gdy zacznie się kampania przed zaplanowanymi na 6-9 czerwca 2024 r. wyborami²⁹ do Parlamentu Europejskiego.

Czy omówione wydarzenia i działania Paryża oznaczają zmianę, czy lekką korektę zielonego kursu, przekonamy się w najbliższej przyszłości. Do tego czasu zachęcam Czytelników do samodzielnego wyciągnięcia wniosków. □

Przypisy:

- <https://fintek.pl/europejskie-firmy-zwalniają-tempo-wyniki-raportu-mckinsey-company/>, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://finansowygar.pl/najwieksze-firmy-w-polsce-najwieksze-firmy-na-swiecie-2022/>, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://www.energetyka24.com/w-2020-chiny-uruchomily-trzy-razy-wiecej-nowych-elektrowni-weglowych-niz-reszta-swiatea>, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://forsal.pl/biznes/energetyka/artykuly/8273460.chiny-energetyka-weglowa-nowe-inwestycje.html>, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://www.wnp.pl/energetyka/chinczycy-chca-zamknac-nawet-40-tys-elektrowni-wodnych.488879.html>, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://www.komputerswiat.pl/artykuly/redakcyjne/chinczycy-stworzyli-cos-co-spowodowalo-przesuniecie-biegunow/82cptf5>, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://www.cire.pl/artykuly/serwis-informacyjny-cire-24/chiny-przez-brak-pradu-stoi-ponad-100-fabryk-wladze-chca-sprawdzac-wiecej-energii-z-rosji-korekta>, dostęp 25 V 2023 r.
- https://www.rm24.pl/fakty/swiat/news-niemcy-zamkneli-ostatnie-elektrownie-atomowe-demonstracje-w-nld.6719300#crp_state=1, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://forsal.pl/biznes/energetyka/artykuly/8616712.energia-atomowa-najwieksi-producenti-w-ue-francja-niemcy.html>, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://www.money.pl/gospodarka/niemcy-wylaczili-atom-i-maja-problem-poczuli-to-niemal-od-razu-6888753899788800a.html>, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://www.dw.com/pl/niemcy-elektrownie-w-c4%99glowe-wr-c3%B3ci-c5%82y-do-c5%82ask/a-64945278>, dostęp 16 V 2023.
- <https://oko.press/luetzerath-greta-kopalnia-odkrywkowa>, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://vibez.pl/wydarzenia/greta-thunberg-zatrzymana-przez-policje-w-niemczech-co-zrobila-6856849234430880a>, dostęp 25 V 2023 r.
- https://www.rm24.pl/fakty/swiat/news-greta-thunberg-zatrzymana-przez-niemiecka-policje.nld.6540238#crp_state=1, dostęp 25 V 2023 r. <https://www.zeit.de/thema/klimabewegung>, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://www.spiegel.de/panorama/luetzerath-greta-thunberg-unter-demonstranten-polizei-setzt-pfefferspray-und-schlagstoecke-ein-a-83371d57-0a1c-456c-9fde-745c2fa5da10>, dostęp 25 V 2023 r.
- https://www.lemonde.fr/planete/article/2023/01/18/greta-thunberg-interpellee-par-la-police-en-allemanie_6158269_3244.html, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://video.lefigaro.fr/figaro/video/greta-thunberg-arretee-par-la-police-en-allemanie-lors-dune-manifestation/>, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://wyborcza.biz/biznes/7,182270,28447270,produkcja-przenosi-sie-do-europy-będzie-drożej-ale-bezpiecznie.html?disableRedirects=true>, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://www.dw.com/pl/handelsblatt-czy-produkcja-zacznie-wraca-c4%87-do-europy/a-57263555>, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://www.rp.pl/dane-gospodarcze/art2300391-polska-stala-sie-liderem-reindustrializacji-europy>, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://www.wnp.pl/przemysl-obronny/polska-moze-odegrac-wazna-rolę-w-reindustrializacji-europy.693496.html>, dostęp 25 V 2023 r.
- Sikorski Sz., Elektromobilność budzi wątpliwości, Eko Miasto, nr 1 maj 2023, s. 10-12.
- <https://fpg24.pl/francja-przekupuje-obywateli-do-zielonych-technologii/>, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://www.handelsblatt.com/politik/international/atomenergie-macrons-wette-auf-atomkraft-frankreich-will-bis-zu-14-neue-reaktoren-bauen/28056898.html?share=mai>, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://www.zeit.de/politik/ausland/2022-02/kernenergie-frankreich-atomkraftwerke-erneuerbare-energien>, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://www.handelsblatt.com/politik/international/atomenergie-macrons-wette-auf-atomkraft-frankreich-will-bis-zu-14-neue-reaktoren-bauen/28056898.html?share=mai>, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://www.rp.pl/polityka/art38472021-emmanuel-macron-nie-chce-juz-zielonej-rewolucji>, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://www.mojanorwegia.pl/transport-i-komunikacja/po-norweskich-drogach-jezdzi-juz-600-000-elektrykow-to-ponad-20-procent-wszystkich-samochodow-21534.html>, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://www.rp.pl/dyplomacja/art38288011-macron-z-wizyta-w-chinach-xi-zacheca-francje-do-przeciwstawienia-sie-usa>, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://www.euractiv.pl/section/bezpieczenstwo-i-obrona/news/francuzi-wycofuja-sie-z-afryki-koniec-misji-w-burkina-faso/>, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://www.euractiv.pl/section/bezpieczenstwo-i-obrona/news/francja-wojska-mali-afryka-macron/>, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://www.rp.pl/polityka/art37862521-francja-traci-afryke-jej-miejsce-zajmuje-rosja>, dostęp 25 V 2023 r.
- https://www.rm24.pl/fakty/swiat/news-francja-likwiduje-bazy-wojskowe-w-afryce-to-presja-rosji.nld.6623899#crp_state=1, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1559548%2Cmacron-krytykuje-usa-media-umacnia-pozycje-chin.html>, dostęp 25 V 2023 r.
- <https://fpg24.pl/macron-krytykuje-usa-i-chce-strategicznej-autonomii-europy/>, dostęp 25 V 2023 r.
- https://www.pism.pl/publikacje/Konsekwencje_wyboru_Ursuli_von_der_Leyen_na_przewodniczaca_Komisji_Europejskiej, dostęp 25 V 2023 r.
- https://www.infor.pl/prawo/nawosci-prawne/5749887_wybory-do-parlamentu-europejskiego-2024-roku-kiedy-sie-odbeda.html, dostęp 25 V 2023 r.